

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG58A0009

ชื่อโครงการ: โครงการศิลปกรพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อความยั่งยืนของสังคมและชุมชน

หัวหน้าโครงการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยชาญ ถาวรเวช

ระยะเวลาดำเนินงาน: 1 ปี (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2558)

โครงการ “ศิลปกรพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อความยั่งยืนของสังคมและชุมชน” ดำเนินการวิจัยเชิงพื้นที่ ใน 2 พื้นที่ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี และชุมชนชาวไทยมุสลิม ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี โดยแต่ละพื้นที่ประกอบด้วยโครงการย่อย ดังนี้

1. สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

- การพัฒนากระบวนการอบแห้งกล้วยหอมทองที่ไม่ได้ขนาดสำหรับการส่งออก เพื่อทำการแปรรูปในระดับอุตสาหกรรมชุมชนในจ.เพชรบุรี ด้วยเทคโนโลยีการอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์

โครงการได้ทำการศึกษาผลของพารามิเตอร์การอบแห้งที่มีต่ออัตราการแห้งของกล้วยหอมทอง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขการอบแห้งผลิตภัณฑ์ จากนั้นทำการทดลองอบแห้งกล้วยหอมทองในระบบอบแห้งต้นแบบที่มหาวิทยาลัยศิลปากร และได้จัดหาและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดทำระบบอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์แบบเรือนกระจก จัดทำฐานซีเมนต์สำหรับติดตั้งระบบอบแห้ง จากนั้นได้ทำการขนส่งอุปกรณ์และชิ้นส่วนของระบบไปยังสถานที่ติดตั้ง และได้ทำการติดตั้งระบบอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์แบบเรือนกระจก

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารจากวัตถุดิบในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในจ.เพชรบุรี

โครงการได้ดำเนินการสำรวจกล้วยหอมทองและตาลโตนดในอ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี พบว่าเป็นวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีศักยภาพในการแปรรูป จึงได้ทำการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร โดยใช้วัตถุดิบจากกล้วยหอมทองและตาลโตนด เมื่อทำการระดมความคิดและการคัดเลือกความคิด ได้ผลิตภัณฑ์เบื้องต้น 2 ชนิด คือ กล้วยหอมทองทอดกรอบปรุงรสและไอศกรีมตาลโตนด ซึ่งผ่านการกำหนดแนวคิดผลิตภัณฑ์ การทดสอบผลิตภัณฑ์เบื้องต้น โดยเริ่มจากการหาสูตรและกรรมวิธีการผลิตพื้นฐาน (Basic Recipe) แล้วทดลองผลิตโดยใช้วัตถุดิบกล้วยหอมทองและวัตถุดิบจากตาลโตนดในพื้นที่อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

- การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน

โครงการได้ดำเนินการสำรวจชุมชน พบว่ามีความโดดเด่นด้านสินค้าเกษตรคุณภาพเลิศหลายชนิด ที่สามารถนำมาจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนได้ ผลการออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ คือ จัดทำแผนที่ความรู้, จัดทำเอกสาร/แผ่นพับแนะนำผลิตภัณฑ์เกษตรตามคำขวัญอำเภอ (ละมุด ตาล ชมพู ข้าว) และสินค้าเกษตรอื่นที่โดดเด่น, จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (ร่วมกับครู กศน.) ชุมของดีบ้านลาด, นำข้อมูลขึ้นเว็บไซต์

- การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์: การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศการเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรไทย เพื่อชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาอ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี
โครงการได้ดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล สำรวจ และประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ การเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรไทย
2. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ของพื้นที่อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรีเว็บไซต์
3. การพัฒนาสื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ การเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรไทย
-เว็บไซต์ ติดตั้งซอฟต์แวร์ระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ Joomla และสร้างเนื้อหาเว็บไซต์ต่าง ๆ ในส่วนหน้าเว็บไซต์ แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว ได้ดำเนินการเชื่อมโยงพิกัดจุดท่องเที่ยวต่างๆ ในอ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ลงในเว็บไซต์โดยเชื่อมโยงกับ google map
-หนังสือเรื่อง “บ้านลาด บ้านเรา” ผลการดำเนินงาน คือ สำรวจสถานที่และวิถีชีวิตของเกษตรกรในอ.บ้านลาด พัฒนาแนวคิด โครงเรื่อง เขียนบทหนังสือ และดำเนินการติดต่อทีมผู้กำกับเรียบร้อยแล้ว

2. ชุมชนชาวไทยมุสลิม ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี

- การพัฒนาชุมชนผู้เลี้ยงแพะบ้านห้วยทรายใต้สู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนการฟอกหนังแพะ
โครงการได้ดำเนินการเปรียบเทียบคุณภาพหนังแพะด้วยวิธีการฟอกหนังโดยแบ่งเป็น 3 ทรีทเมนต์ ทรีทเมนต์ที่ 1 สูตรที่ใช้สารเคมีในขั้นตอนการดองกรด ทรีทเมนต์ที่ 2 สูตรที่ใช้สับปะรดในขั้นตอนการดองกรด และ ทรีทเมนต์ที่ 3 สูตรที่ใช้สารเคมีกับสับปะรดในขั้นตอนการดองกรด พบว่าคุณภาพหนังแพะสูตรสารเคมีก่อนฟอกมีจำนวนเส้นขนมากกว่าสูตรอื่น ($P < 0.05$) อย่างไรก็ตามอัตราการร่วงของเส้นขนไม่แตกต่างกัน ($P > 0.05$) นอกจากนี้กลุ่มที่ฟอกด้วยสูตรสารเคมีก่อนฟอกมีความหนาของหนังบางกว่ากลุ่มอื่น ($P < 0.05$) แต่เมื่อผ่านกระบวนการฟอกแล้วความหนาของหนังแพะไม่แตกต่างกัน หนังแพะที่ผ่านการฟอกทั้ง 3 สูตร สามารถทนความร้อนและความชื้นได้ดี หนังมีลักษณะแข็ง เงาม เมื่อพับหนังจะเกิดรอยขึ้น คุณภาพของหนังที่ผ่านการฟอกด้วยสูตรที่ใช้สารเคมีกับสับปะรดมีลักษณะหนังที่อ่อนนุ่มกว่าสูตรที่ใช้สารเคมี และสูตรที่ใช้สับปะรด ดังนั้นการฟอกหนังด้วยสูตรที่ใช้สารเคมี สับปะรด และสับปะรดกับสารเคมี จึงกลายเป็นทางเลือกสำหรับเกษตรกรและผู้ให้ความสนใจทั่วไป เลือกใช้สูตรฟอกหนังตามความต้องการและสะดวกเพื่อให้ได้รับผลที่พึงพอใจ
- โครงการส่งเสริมเทคโนโลยีพลังงานทดแทนในการผลิตเชื้อเพลิงชีวมวลทางเลือกสำหรับชุมชนยั่งยืน เพื่อทดแทนก๊าซปิโตรเลียมเหลว (LPG)
โครงการได้ดำเนินการทดสอบ พบว่าเศษกระถินที่เหลือจากการเลี้ยงแพะในพื้นที่ ชุมชนชาวไทยมุสลิม มีแนวโน้มที่จะพัฒนานำมาผลิตเป็นเชื้อเพลิงอัดแท่งตะเกียบ เพื่อผลิตความร้อนแทนก๊าซปิโตรเลียมเหลว (LPG) ได้ โดยคุณสมบัติเบื้องต้นผ่านมาตรฐาน PFI Standard ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเชื้อเพลิงชีวมวลอัดแท่งตะเกียบที่ได้จากเศษกระถินสามารถขายในตลาดอุตสาหกรรมเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงผลิตความร้อนได้ ถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชน และนอกจากนี้จากการวิเคราะห์ต้นทุนพลังงานรวมพบว่า มีค่าเท่ากับ 4.5 บาทต่อกิโกรัม แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบจากสำรวจเบื้องต้น พบว่าลักษณะการเลี้ยงแพะมีแนวโน้มการเลี้ยงที่ลดลง เนื่องจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้อัตราการใช้กระถินเลี้ยงแพะลดลงตาม เพราะกระถินส่วนใหญ่จะใช้ในการเลี้ยงแพะเป็นหลัก

ดังนั้นอาจจะต้องสำรวจพื้นที่ใกล้เคียงเพิ่มเติมเกี่ยวกับศักยภาพของกระถิน ในการนำมาผลิต เชื้อเพลิงอัดแท่งตะเกียบ โดยต้องมีคุณสมบัติทางกายภาพที่ผ่านมาตรฐาน PFI Standard และพบว่ายังอยู่ในช่วงที่ค่อนข้างต่ำ และเมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์ต้นทุนพลังงานใน กระบวนการผลิตเชื้อเพลิงอัดแท่งตะเกียบรวมอีก พบว่าค่าค่อนข้างสูง ดังนั้นในงานถัดไปทาง ทีมผู้วิจัยจะศึกษาหาเงื่อนไขที่เหมาะสมของการใช้ตัวประสานทางธรรมชาติ เพื่อช่วยเพิ่มค่า คุณสมบัติและลดต้นทุนพลังงานในการผลิตเชื้อเพลิงแท่งตะเกียบจากเศษกระถิน

- การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน

โครงการได้ดำเนินการลงพื้นที่ศึกษาสภาพชุมชน พบว่า ชุมชนชาวไทยมุสลิม มีความโดดเด่นด้านการดำรงชีวิตตามวิถีมุสลิม ประกอบอาชีพปศุสัตว์ มีประวัติและสถานที่สำคัญ มี ธรรมชาติที่สามารถนำมาจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนได้ ผลการ ออกแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ คือ จัดทำแผนที่ความรู้, จัดทำสื่อการเรียนรู้ในฐาน เรียนรู้ตามเส้นทางจักรยาน, จัดทำเอกสาร/แผ่นพับ แนะนำเส้นทางจักรยาน, จัดทำหนังสือ เล่มเล็กชุดเล่าเรื่องชุมชน

- การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการชุมชน แบบมีส่วนร่วม เพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง เกษตร แบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านมุสลิม

โครงการได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อ จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชนมุสลิม หาแนวทางจัดตั้งศูนย์ บริหารการจัดการชุมชนรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ พัฒนาระบบ สารสนเทศของศูนย์บริหารจัดการชุมชน จัดทำเส้นทางจักรยานสำหรับในชุมชน

การดำเนินการโครงการศิลปาครพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อความยั่งยืนของสังคมและชุมชน มี สถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นผู้ประสานงาน ภายใต้แนวคิดที่จะประสานความร่วมมือระหว่างคณะวิชา เพื่อให้เกิด การวิจัยเชิงบูรณาการอันจะนำไปสู่นวัตกรรมที่ตอบรับกับความต้องการของสังคมและชุมชน ซึ่งจะเป็นรากฐาน สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: เศรษฐกิจสร้างสรรค์ นวัตกรรมสังคม ความยั่งยืนของชุมชน

Abstract

Project ID: RDG58A0009

Project title: Creative Economy for Community Sustainability by Silpakorn University

Researcher: Asst. Prof. Chaicharn Thavaravej

Duration: 1 year from October 1, 2014 to September 30, 2015

The project “Creative Economy for Community Sustainability by Silpakorn University” is supported by Nation Reserch Council Thailand (NRCT) and Thailand Research Fund (TRF). Within this project, there are 8 projects all of which aim to come up with social innovation that can be used for the development of communities.

For Banlad community, there are 4 projects:

1. Development of a community-scale drying process for banana (Musa (AAA group) "Kluai Hom thong") in Phetchaburi Province using a solar drying technology
2. Creation of Food Innovation to Promote Sustainable Life Quality in Phetchaburi Province
3. Knowledge Management for Enhancing Community Creative Economy
Note: This research project is conducted in two areas.
4. Creative Economy Development by the Promotion of Eco-Agricultural Tourism for Sustainable Community: A Case Study of Banlad District, Phetchaburi Province

For Muslim community, there are 4 projects:

5. The Development of Ban Huay-Sai Goat Raising Community toward Goat Skin Tanning Community Enterprise
6. Encouraging of renewable energy technologies for production of alternative biomass fuels for sustainable development in a community on replacement of the liquefied petroleum gas (LPG)
7. Knowledge Management for Enhancing Community Creative Economy
Note: This research project is conducted in two areas.
8. Development on Community Management Participation Approach to Support Agro Tourism Management with Identity in Muslim District

As a coordinator of the project, Silpakorn University Research and Development Institute (SURDI) has initiated a number of activities by which the different disciplines of knowledge are integrated for the development and sustainability of the communities.

Keywords: creative economy, social innovation, community sustainability